

УДК 35:316.77

Н. В. Голованова,
аспірант кафедри політології та філософії ХарРІ НАДУ,
м. Харків

МІЖНАРОДНИЙ ДІАЛОГ ЯК СКЛАДОВА МЕДІАПРОСТОРУ

Уточнено особливості діалогу як складової медіапростору. Проаналізовано роль комунікації як такої в постіндустріальному суспільстві. Особливу увагу приділено міжнародному діалогу експертів України та США, в тому числі в англомовному середовищі, в умовах воєнної загрози 2014-2016 рр. Наведено особистий досвід характеризує інформаційну політику держав. Удосконалено модель сучасного медіапростору.

Ключові слова: діалог, спілкування, комунікація, медіапростір, інформаційні війни, інформаційні резервації, інформаційна політика.

Постановка проблеми. Медіапростір у сучасних підходах – складна, глобальна система, що самоорганізується, містить усі соціально-культурні складові, які генерують інформаційні передумови та запити. До структури медіапростору включаються весь обсяг інформації, що циркулює у інформаційних потоках, засоби трансляції інформації, засоби усної комунікації. Медіапростір зберігає соціальну пам'ять, формує соціальну структуру суспільства, визначає соціальний діалог і сам як такий визначається змістом названих складових.

Кінець ХХ ст. приніс у суспільне життя феномен інформаційних війн. Інформаційні фрейми, пропаганда духовних цінностей, які суперечать загальноприйнятним традиційним, маніпулювання інформацією та свідомістю і з'явлення технологій антипропаганди, інформаційних резервацій стали ознаками новітнього часу.

В умовах глобалізації комунікація, діалог інтелектуалів та експертів стають вирішальними у інформаційній політиці держав. Діалог має «понаддержавний» характер, виникає в тому числі незалежно від інформаційної політики кожної держави, в такому сенсі є «понадструктурою» буття як частка «понадструктури», стихії медіапростору. Сучасний діалог є новітнім явищем, яке потребує новітніх

підходів до складання динамічної концепції його сутності, тісно пов'язаної з динамічністю медіапростору як складової державної інформаційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Від початку становлення філософської думки й понині простежується звернення до проблем спілкування, діалогу, комунікації. Ці питання вивчали у своїх працях Арістотель, М. Бубер, Г. Гадамер, В. фон Гумбольдт, І. Кант, С. К'еркегор, Е. Левінас, Г. Марсель, М. Мерло-Понті, Д. Пітерс, М. де Унамуно, С. Франк, М. Хайдеггер, Ф. Шлейєрмахер, К. Ясперс та ін. Теоретичним проблемам філософії діалогу культур присвячено дослідження М. Бахтіна, В. Вандишева, О. Генієвої, Т. Грушевицької, В. Дзюндзюка, В. Ільганаєвої, М. Кагана, А. Ковалю, В. Корженка, О. Крюкова, В. Лозового, О. Пономарьова, М. Поповича, Г. Почепцова, О. Радугіна, А. Ручки, Б. Родіонова, В. Соковніна, А. Соколова, О. Холода, Г. Чайки, О. Чаплигіна, Т. Чмут, Ф. Шаркова та ін. [9; 10; 12; 13].

У книзі «Теория комунікації» Г. Почепцов розглядає соціологічні, психологічні (Лакана, Фрейда, Юнга), міфологічні (Барта, Малиновського, Леві-Строса, Юнга) та семіотичні (Лотмана, Еко, Якобсона) моделі комунікації, її види – візуальні, вербальні, перформансні. Він розглядає комунікації в різних галузях людського знання – зокрема це моделі Бахтіна, Бодрийяра, Бурд'є, Грайса, Грамші, Делеза, Деррида, Євреїнова, Єршова, Моріса, Мосса, Проппа, П'ятигорського, Тодорова, Фуко, Хейзінга, Шкловського, Шпета та ін. [20].

Аналіз ранніх досліджень взаємодії «людина, малі комунікаційні групи – комп'ютер» показують роботи Д. Гумперта, Р. Каскарта, С. Кейслера, К. Ніке, В. Орликовського, Л. Спроула, М. Турофа, С. Херінг С. Хілтза, Д. Ятеса та ін. Соціально-психологічні аспекти комп'ютерної діяльності й віртуального спілкування розглядали А. Войскунський, Е. Белінська, Л. Гур'єва, А. Жичкіна, М. Іванов, Н. Петрова, К. Янг та ін.

Можна говорити про такі види спілкування: наукове; обмін інформацією; спілкування у мережі; діалог груп, держав, культур; публічне; особисте. Приклад

діалогу – дискусія-перегук у 2013 р. українських письменників і культурологів Ю. Андруховича, В. Бебешка, О. Донія, В. Єшкілева, С. Жадана, Б. Жолдака, І. Малковича, Л. Подерев'янського, О. Покальчука щодо суспільних цінностей [11].

Метою статті є вдосконалення теорії діалогу і динамічної моделі медіапростору як складової державної інформаційної політики в умовах модернізації підходів до інформаційної політики у новітній час.

Виклад основного матеріалу дослідження. До поняття медіапростору в контексті теми спілкування і розуміння варто звернутися як до «надструктури буття». На нашу думку, з медіапростором пов'язані на рівноцінних суб'єктно-об'єктних засадах (і медіапростір певною мірою є їх складовою) простори: геополітичний, лінгвістично-мовленнєвий, соціокультурний і націєутворюючий, науковий, психологічний, простір пам'яті й забуття, небуття та інформаційної викривленості, етнонаціональний, віртуальний і его-простір, особистісний простір, сюрреалістично-іраціональний (казка, фантастична гіперреальність, любов, фашизм тощо).

Меншою мірою «над» особистістю (ззовні та зсередини, як тотальність, яка репресує) стоїть простір контексту іншого, іншості, простір дискурсів. Органічні – простір релятивної відстані для усамітнення-споглядання, простір контрасту (наші терміни). Також не занадто тотальними, а більш звичними, ніж наведені вище, хоч і проблемними, для людини є простори монетарний, сексуальний, простір умовностей, побутовий, мас-медіа, динамічний тощо.

Всі вищеназвані складові хвилеподібно, кожна у різній мірі, здатні давати безліч варіантів картинок-суперпозицій – контекстів і варіантів.

Для медіапростору характерні: поліфункціональність і поліструктурність; “перетинання” функцій і структур, труднощі визначення структур; рухливість хвиль медіапростору; розподіл у просторі й розмитість різних смислів; неприступність для безпосереднього спостереження; висока адаптивність нових смислів; людиноцентризм; безмежність (регулюється так званими

конвенціональними межами, пов'язаними з державною чи військовою таємницею тощо) [16, с. 202–206; 22; 25].

Діалог і пов'язана з ним тема розуміння є одними із суттєвих складових медіапростору, важливими чинниками формування інформаційної політики. Діалог є складним, багатовимірним явищем й у світлі викликів новітнього часу, модернізації державної інформаційної політики має окремо вивчатися наукою.

Комунікація була темою особливо гарячих інтелектуальних дискусій двічі у ХХ столітті: після Першої і Другої світових воєн. Актуальна вона зараз, коли світ знаходиться на порозі Третьої світової фізичної війни й у стадії війни інформаційної, війни смислів. Якщо узагальнити думки про комунікацію як таку, то вона (за різними поглядами):

- є управлінням громадською думкою (теорії Ліппманна, Бернейса, Ласвелла та ін.), що ставить важкі запитання щодо майбутнього демократії;

- є засобом зняття семантичних дисонансів і відкриття шляху до раціональніших соціальних відносин, до адекватного взаєморозуміння свідомостей (Огден, Річардсон та ін.);

- є нездоланим бар'єром, марними вилазками з фортеці індивідуальності (Кафка, Вулф, Лукач, Бергман, Беккет та ін.);

- є відкриттям іншості, ласкою та милістю (Гайдеггер, Левінас та ін.);

- є творенням демократичної спільноти (Дьюї, Габермас та ін.);

- є і понадлюдським простором (Бейтсон, Маклюєн, Гор, Фуллер, Тоффлер та ін.);

- є терапевтичними стосунками (Роджерс та ін.) [17, с. 40-42].

Багато років існувала британська традиція «виявлення обману слів» (Бекон, Гоббс, Локк, Х'юм, Бентам, Рассел). Наприклад, Огден і Річардс бачили в мові, словах необхідний, але «зіпсований» інструмент. «Зрада слів» стала справжньою катастрофою електронного спілкування, за багатьма свідченнями вчених ХХ-ХХІ ст.

Хайдеггер бачить у комунікації небезпеки: є непомітний «das Man», совість, «анонімний хтось», є впадіння у тривогу. Про тривогу говорить Джон Дьюї у своїй книзі «Experience and Nature» [29]. Для Дьюї важливо відновити комунікацію, громадську діяльність і «безпосередню спільність досвіду».

Прагматичне бачення сутності комунікації тісно пов'язане з баченням сутності світу як чогось більшого за просто матерію й свідомість. Філософи-прагматики різного часу називають це «щось» так: Geist (Гегель), «третість» (Пірс), «світ інтерпретації» (Ройс), «досвід», «культура» (Дьюї) [17, стор. 27]. Світ як «культуру» бачать багато хто з сучасних українських філософів, зокрема Мирослав Попович, Вілен Горський, Назар Горбач, Ярослав Калакура, Олег Рафальський, Михайло Юрій, молодий вчений Віктор Мельник [6; 8; 18; 24].

По праву неперевершеним теоретиком діалогу вважають Еманюеля Левінаса. Левінас спирається на феноменологічну спадщину Гуссерля та Хайдеггера й бачить у іншому співрозмовника, якого є бажання зрозуміти, але стосунки з ним виходять за межі розуміння. За Левінасом, окрема істота може вважати себе за тотальність, лише коли не в змозі мислити [14, с. 9-10]. Як така, що мислить, людина є тим, для кого зовнішній світ існує. Звідси – його філософія «третього» [14, с. 16–18]. Левінас розкриває теми існування, ментальності, боголюдини, нової раціональності по Габріелю Марселю, страждання, тему міжлюдського. Він пише свою теорію промовляння як задоволення [14, с. 84–88, 115–117]. У розділі «Від «єдиного» до «іншого. Трансценденція і час» Левінас викладає свою феноменологію усупільнення – «відповідальність, що, без сумніву, зберігає секрети усупільнення, чия цілісна безкорисність, нехай даремна в цих межах, називається любов'ю до ближнього...» [14, с. 169]. Левінас дає бачення «Я» і «Я-взагалі» у спілкуванні, поняття усупільнення у контексті часу в цілому, у контексті минулого, чистого майбутнього [14, с. 183–193].

Особливо важливим є дискурс у діалозі. Важливо, в яких позиціях і хто самі по собі – учасники діалогу.

Новий інструментарій віднайшов такі типи одиниць, яким раніше не приділялося достатньої уваги. Їх можна окреслити як одиниці мислення, тоді як до цього все спиралося на одиниці мови. Це фрейми, які виростають із вивчення метафор, наративи [19]. Когнітивний підхід у різних сферах відстоював Дж. Лакофф. Головне поняття, з яким працює Лакофф, – фрейм. Фрейм є ментальною структурою, яка допомагає нам впорядковувати реальність. Це глибинна структура з валентностями та ролями. Картинка дійсності тоді розбивається на складові, які заповнюють валентності чи ролі. Улюбленим прикладом Лакоффа є республіканський фрейм «суворого батька» [31]. Лакофф пише, що сперечатися з фреймом неможливо [31, с. 37]. Фрейми сильніші за факти, фактами неможливо заперечити фрейм. Наратив – це насамперед культурно прийнята логіка розвитку події [22]. Щодо дослідження наративів зараз актуально: оцінити та проаналізувати наративні ефекти на базову нейрохімію, вплив наративів на пам'ять, навчання та ідентичність, на моральну нейробіологію емоцій та інші механізми мозку, що мають стосунок до соціальної когніції. Цей новий інструментарій забезпечує можливості роботи на більш глибинних рівнях психіки.

Кінець ХХ ст. вивів процеси комунікації на новий рівень, коли в них у значній мірі виявилися зацікавлені держави й військові. Йдеться про феномен інформаційних війн [21]. Вперше на цю тему заговорив Е. Тоффлер у своїй теорії типології війн. Війни аграрного періоду велися за території, війни індустріального періоду – за засоби виробництва. Війни інформаційного століття будуть вестися за кошти обробки і продукування інформації/знань. Е. Тоффлер назвав цей феномен війною Третьої хвилі [27].

Згідно з американськими оцінками 120 країн наразі ведуть розробки в цій галузі. Американський військовий аналітик Т. Томас класифікував загрози на даному рівні розвитку інформаційних технологій: інформаційні технології становлять небезпеку для всіх країн; відсутні легальні механізми протидії їм, схвалені усім міжнародним співтовариством; виникають нові методи маніпуляції

сприйняттям, емоціями, інтересами і вибором; великі масиви інформації доступні для всіх (включаючи терористів) [28].

Останнім часом активно досліджується такий феномен як інформаційна резервація. Так, О. Додонов і Д. Ланде визначають її як ізольований фрагмент інформаційного простору, слабо пов'язаний із іншими його частинами, який є наслідком зовнішньої інформаційної ізоляції, інформаційної самоізоляції та супутніх процесів. Зміст інформаційних потоків резервації повністю визначається адмініструванням [23, с. 100-123]

У наявності новий аспект ролі комунікації в суспільстві. Найбільш цікаві роботи в цьому напрямку, на наш погляд, зроблені представниками Військово-повітряного університету Маквелла (США) Дж. Стейном, Р. Шафранським, О. Йенсенем. Їх навіть називають школою Маквелла [20]. Найголовнішою особливістю цього напрямку став «відрив» від конкретики і від поточного моменту з акцентом на моделювання: що треба і що повинно бути. В кінцевому рахунку все це психологічно впливає на розум супротивника.

У розвиток цього напрямку О. Йенсен закликає до переходу від теорії стримування, що базується на залякуванні, до теорії стимулювання, переконання, яке повинно застосовуватися до, під час і після конфлікту [30].

В умовах цифровізації та реально-віртуальної дійсності перспективою постає кіберсоціалізація як аспект соціальної взаємодії на сучасному етапі. Медіадіалог інтелектуалів та експертів стає вирішальним у інформаційній політиці держав. Г. Почепцов у своїй новій праці «Сучасні інформаційні війни» цитує Ф. фон Гаєка: «Рух суспільства може бути змінено лише через зміну ідей. Спочатку треба достукатися до інтелектуалів, вчителів і письменників з обґрунтованими аргументами, а політики підуть слідом» Гаєк вважав, що інтелектуали – це фактично агенти впливу [19].

За А. Тоффлером, в інформаційному суспільстві маємо «футурошок»: змінюється роль управління й управлінців: вона стрімко зростає, водночас роль

спеціалістів, експертів, інтелектуалів є такою, що вона вище самих засад ієрархічного, бюрократичного принципу організації, взаємини будь у чому стають тимчасовими, «мобільними» [22]. Це докорінно змінює підходи у практиках державно-управлінських еліт і впливає на подальший розвиток громадянського суспільства, що за працями О. Крюкова є віссю розвитку [13].

П. Блонда бентежить атомізація людини і життя, що полегшує керування нею. Людина перебуває в полі масової комунікації натомість живої, міжособистісної [19]. Як зазначає І. Валлерстайн, «... сьогоднішній вибір ... – це перший вибір, до якого залучений увесь світ, оскільки історична система, в якій ми живемо, вперше охоплює всю планету» [7].

Якщо говорити про транснаціональні спільноти інтелектуалів у термінах глобального громадянського суспільства, то це – «спільноти однаків», спільноти творчі, часто «неофіційні» [1–4]. Діяльність «одинаків» – і «неформальний» міжнародний діалог експертів.

Ми маємо такий досвід діалогу інтелектуальних еліт України та США від середини 90-х рр. до теперішнього часу:

- професійні зв'язки та спільна аналітично-видавнича, творча діяльність науковців України, США, Ізраїлю, Канади та Конгреси МАУ;
- стажування українських журналістів у Цинциннаті 2001 р. і діяльність Побратимського комітету «Цинциннаті-Харків», 1989-2016 рр.;
- проекти «Розвиток інформаційного простору південно-східної Харківщини», 2005 р., і «Прозорі вибори-2006», здійснені за підтримки Фонду розвитку ЗМІ Посольства США в Україні;
- медіадіалог експертів за темою «Україна-США» у програмі Віктора Топаллера «Рикошет» на Девідзонрадіо, Нью-Йорк, 2012-2016 рр.;
- медіадіалог експертів за темою «Україна-США» у публіцистичній програмі Енріко Феміні на англomовному радіо «Voice to America», Арізона, США, 2014-2015 рр.

Програма Віктора Топаллера «Рикошет» йде в прямому ефірі США, триває дві години, доступна он-лайн в усіх країнах світу. Теми передач і наших статей: імміграційна реформа у США, Obamacare, питання володіння зброєю та безпеки країни, тероризм, вибори, зовнішня політика, зокрема Близький Схід і агресія Росії [5; 26]. Експертами передачі є фахівці зі США та інших країн світу. У наших оглядах використовується до 50 різних джерел, в основному це періодичні видання «Fox News», «The Wall Street Journal», «The Washington Post», «The American Thinker», «The Newsmag», «Breitbart», «The New York Times», «The Jerusalem Post», «9 канал Ізраїлю» та ін. Наша робота здійснюється на творчих засадах.

Починаючи з січня 2014 р., понад 70 передач «Рикошет» були присвячені Україні та взаємовідносинам Україна-США і питанням Майдану, демократії та верховенства права в Україні, збереження української ідентичності й цілісності держави, анексії Криму та агресії Росії на сході України (експерти-коментатори – українські воєнкори, командири батальйонів, політологи, журналісти, професори вузів, зокрема, Роман Бочкала, Андрій Цаплієнко, Інна Золотухіна, Семен Семенченко, Валерій Калниш, Віра Черемних, Наталя Радіна (Польща-Білорусь), Галина Тимченко (Латвія), Ігор Михайлин, Юрій Фельштинський, Андрій Ілларіонов, Йоханан Петровські-Штерн, Андрій Піонтковський, Костянтин Боровой, Борис Немцов, Олександр Пасхавер, Юрій Сергеев).

Невдалими вийшли спроби спілкування Віктора Топаллера у «Рикошеті» з російськими експертами Станіславом Кучером у 2013 р. і Борисом Юліним у 2016 р. – через жорсткість парадигм, традиційність холодних стосунків Росії та США і відповідно напруженість розмови й деформацію мовленнєвих структур діалогу. Бориса Юліна ведучий елементарно вимкнув з ефіру.

У медіадіалозі англійською за темою «Україна-США» в публіцистичній програмі Енріко Феміні на англійському радіо «Voice to America», Арізона, США, 2014-2015 рр. ми обговорювали події в Україні – в контексті США, Європи та агресії Росії.

Причини труднощів спілкування експертів різних країн, на наш погляд, такі:

– абсолютизація парадигми «свій-чужий» та «гучних» парадигм історико-політичного характеру, неготовність учасників діалогу до дискусії, нерозвинена традиція дискусії замість бійки та інформаційної війни у сучасному світі в цілому, «сперечання культур» індивідів;

– засилля маскульту і штампів у прийнятті рішень на рівні держав, мас-медіа;

– схильність до образів «друга», «коханої», «співрозмовника», які були закладені у свідомість у минулому, починаючи з дитинства та юнацтва;

– когнітивні труднощі діалогу в умовах стиснутого часу;

– когнітивні проблеми спілкування за допомогою Інтернету і гаджетів, стислість формулювань, суб'єктивне сприйняття слів;

– «обман» буття у стані «тут-і-тепер» - при спілкуванні у цифровому режимі; учасники спілкування є одне для одного не живими істотами, а медіаОбразами живих людей, що спричиняє неточне сприйняття одним одного;

– проблема публічного спілкування: учасниками такого спілкування промовляється здебільшого не те, що вони сказали би собі чи близькій людині вічна-віч;

– проблема «засмокчування» у спілкуванні, коли людина не може «вийти» з нього, доки цілком не пояснить власну думку, себе;

– проблема мови (різне володіння однією мовою, різні стилі й різне сприйняття слів; погане або ніяке володіння мовою іншого).

При цьому транснаціональний медіадіалог інтелектуалів та експертів є:

– основою інтеграції сучасного суспільства (інформаційного, постінформаційного, знань, цифрового, мережевого – визначення Яна ван Дейка, програмованого – визначення А. Турена), в якому зростають суперечності між державою та громадою, між державою та державою;

– рушієм розвитку інтелектуального, передусім наукового ресурсу суспільства; ініціатором технологічної інтелектуальної революції (у термінах Д. Белла) у світі, все більшої інтелектуалізації знакових систем;

– носієм і зміцнювачем цифрової культури суспільства (цифрова культура є матрицею 12 вузлових ознак нового суспільства, за Д. Тапскоттом: орієнтація на знання, цифрова форма представлення об'єктів, віртуалізація виробництва, інноваційна природа розвитку, інтеграція, конвергенція, динамізм тощо);

– чинником і фактом значущості глобалізації світу;

– показником важливості транснаціонального співробітництва.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Міжнародне співробітництво інтелектуалів і експертів як таке суттєво визначає характер інформаційної політики держав, адже:

– відтворює міжнародні відносини і відносини країна-світ;

– створює контекст більш точного аналізу суспільно-політичного та культурного життя країн, визначає характер суспільств та суспільні цінності;

– свідчить про реальність прагнення України до євроінтеграції та співробітництву зі США, а також про інтерес до України з боку США;

– уточнює геополітичну картину світу і впливає на політичні рішення;

– забезпечує розвиток медіапростору, науки, культури, перекладацької діяльності, розвиває соціальний простір країн.

Інтелектуальні спільноти є рушіями модернізації суспільств. Актуальні підходи культурної антропології до вивчення співпраці транснаціональних груп експертів у медіадіалозі [15]. Ми пропонуємо вдосконалену, когнітивно-антропоцентричну модель медіапростору як простору:

– дискурсів;

– «найвнутрішньої підсвідомості» та уявлень, волі особистостей;

– мрій про «наративи контрасту»;

– знаків і символів, словесних і знакових пропорцій;

– мовчання;

– «зміщення» відстаней, орієнтації, позиції у часі;

– медіації фактів мистецтва, повідомлень, подій в унікальних вимірах;

– медіації медіації;

– виходу у сни та майбутнє;
– підготовчих акцій, формулювання ціннісних ідеалів, нових моделей держави та закономірностей історико-географічного зв'язку.

Ця оновлена модель набуде нового звучання й додаткового оновлення після більш детальної її розробки, порівняння з існуючими моделями, розгляду генезису інших моделей медіапростору та адаптації її до конкретного досвіду сучасної інформаційної політики держави, уточнення її динамічної концепції.

Список використаних джерел:

1. Бельська Т. В. Діяльність інститутів глобального громадянського суспільства в конфліктних зонах сучасного світу / Т. В. Бельська // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. – Вип. 3 (50). – С. 179–187.
2. Голованова Н. В. Осередки демократії в малому східноукраїнському місті: провладний курс чи протистояння [Електронний ресурс] / Н. В. Голованова // VI Міжнародний конгрес україністів : матеріали наук. конгресу (Донецьк, 3.06-02.07.2005 р.). – Історія. – Т. 2. – Режим доступу : http://www.mau.org.ua/_private/kongresy/kongres6/istoria/kongress6ch2i/golovanova.htm.
3. Голованова Н. В. Перлини та золото Григорія Сковороди / Н. В. Голованова / Українське народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків : зб. наук. праць. – К. : МАУ, 2002. – С. 252-253.
4. Голованова Н. В. Політичне сьогодні України: інерція чи вибір? / Н. В. Голованова / Українська історична наука на порозі ХХІ століття. – Чернівці – 2001. – Т. 3. – С. 96–103.
5. Голованова Н. Ядерная весна и «Обама Великолепный» [Електронний ресурс] / Н. Голованова // Континент, Чикаго, 21.05.2015 р. – 2015. – Режим доступу : <http://kontinentusa.com/yadernaya-vesna-i-obama-velikolepnyj/>
6. Горбач Н. Специфіка української філософії / Назар Горбач. – Львів : Каменяр, 2006. – С. 5–192.
7. Горовий В. М. Термінологічні характеристики постіндустріального суспільства [Електронний ресурс] / В. М. Горовий. – К. : Центр досліджень соціальних комунікацій, 2016. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1910&Itemid=505.
8. Горський В. Біля джерел / Вілен Горський. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. – С. 40–102.
9. Грабар Н. Г. Філософія людського спілкування: теоретично-практичні засади [Електронний ресурс] / Н. Г. Грабар // Вісник Харківської державної академії культури. – 2013. – Вип. 39. – С. 123–130. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2013_39_17.
10. Дзюндзюк В. Б. Сутність високоефективних організацій у публічному секторі / В. Б. Дзюндзюк // Шляхи формування громадянського суспільства в Україні. Забезпечення права людини на свободу слова та інформацію : за матеріалами «круглого столу», проведеного 11 квітня 2001 р. в м. Харкові. – Х. : УАДУ ХФ, 2001. – С. 139–144.
11. Жлобологія. Перше українське видання / автор та куратор проекту Антін Мухарський. – К. : Наш формат, 2013. – 378 с.
12. Корженко В. В. Теоретико-методологічні засади наукових досліджень у галузі державного управління / В. В. Корженко, В. С. Корабльова та ін. ; за заг. ред. В. В. Корженка. – Х. : ХарРІ НАДУ, 2010. – 119–121.

13. *Крюков О. І.* Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення, монографія / О. І. Крюков. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – С. 119–121.
14. *Левінас Е.* Між нами. Дослідження думки-про-іншого / Еманюель Левінас. – К. : Дух і Літера. Задруга, 1999. – 312 с. – (Бібліотека ХХІ століття).
15. *Мельник В.* Нариси з теорії соціокультурної антропології / В. Мельник. – Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2015. – С. 57–104.
16. *Павлюк О. О.* Екологія інформаційного простору України: проблеми дослідження / О. О. Павлюк // Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 13 лютого 2016 р., 2016. – 226 с.
17. *Пітерс Д.* Слова на вітрі. Історія ідеї комунікації / Джон Дарем Пітерс. – К. : ВД «КМ Академія», 2004. – 302 с.
18. *Попович М.* Нарис історії культури України / М. Попович. – К. : АртЕк, 1999. – С. 70.
19. *Почепцов Г.* Сучасні інформаційні війни / Г. Почепцов. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2015. – С. 11–23.
20. *Почепцов Г.* Теория коммуникации / Г. Почепцов. – К. : Рефл-бук ; Ваклер, 2001. – 368 с.
21. *Прайс М.* Масс-медиа и государственный суверенитет. Глобальная информационная революция и её вызов власти государства / Монро Э. Прайс ; пер. Я. Складаровой. – М. : Институт проблем информационного права, 2004. – С. 220–226.
22. *Тоффлер А.* Футурошок / А. Тоффлер ; пер. з англ. – СПб., 1997. – С. 60–72, 139–165.
23. Трансформаційні процеси інформаційних відносин на шляху до кіберсоціалізації : матеріали наук.-теор. та наук.-практ. обговорень, вересень-грудень 2015 р. – К. : КПІ, 2015. – Вип. 1. – 128 с.
24. Українська культура: цивілізаційний вимір / Калакура С. Я., Рафальський О. О., Юрій М. Ф./ Київ, ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса – 2015. – С. 442–453
25. *Хашієва Л. В.* Еволюція методів урядування та розвиток проблемних політичних мереж на рівні Європейського Союзу / Л. В. Хашієва, А. Г. Єгізар'ян // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. – Вип. 3 (50). – С. 187–192.
26. Фельштинский Юрий. Крым оказался лишь первым шагом : інтерв'ю Н. Голованова [Електронний ресурс] / Юрий Фельштинский // Каспаров.ру, 3.05.2014. – 2014. – Режим доступу : <http://www.kasparov.ru/material.php?id=5364A28A98AFA>.
27. *Arquilla J.* Networks and Netwars [Електронний ресурс] / J. Arquilla, D. Ronfeldt. – 2001. – Режим доступу : http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1382.html.
28. *Bay M.* The Framing Wars [Електронний ресурс] / M. Bay // The New York Times. – NY. – 2005. – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2005/07/17/magazine/the-framing-wars.html?_r=2.
29. *Dewey J.* Experience and Nature [Електронний ресурс] / John Dewey // GEORGE ALWIN & UNWIN, LTD. RUSKIN HOUSE, 40 MUSEUM STREET, W.C.I. – 1929. – P. 121–207 – Режим доступу : <https://archive.org/stream/experienceandnat029343mbp#page/n11/mode/2up>
30. *Jensen O. E.* Information warfare: principles of third-wave war [Електронний ресурс] / О. Е. Jensen // Airpower Journal. – Winter 1994. – Режим доступу : <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj94/win94/jenson.html>.
31. *Lakoff G.* The political mind. A cognitive to your brain and its politics [Електронний ресурс] G. Lakoff // new/ sientists' guide to your brain and its politics. – New York. – 2009. – 320 p. – Режим доступу : https://marcell.memoryoftheworld.org/George%20Lakoff/The%20Political%20Mind_%20A%20Cognitive%20Scientist's%20Guide%20to%20Your%20Brain%20and%20Its%20Politics%20-%20George%20Lakoff.pdf.

Holovanova N. V. International Dialogue as Part of Media Space.

Peculiarities of dialogue as part of media space are explained. The role of communication such as that in post-industrial society is reviewed. Particular attention is given to the international dialogue of Ukrainian and American experts including the English-speaking environment in terms of military threat, 2014-2016. Adjusted personal experience characterizes information policy of the states. The model of the modern media space is improved.

Key words: dialogue, communication, communication, media space, information warfare, information reservation, information policy.

Голованова Н. В. Международный диалог как составляющая медиапространства.

Уточнены особенности диалога как составляющей медиапространства. Проанализирована роль коммуникации как таковой в постиндустриальном обществе. Особое внимание уделено международному диалогу экспертов Украины и США, в том числе в англоязычной среде, в условиях военной угрозы 2014-2016 гг. Приведенный личный опыт характеризует информационную политику государств. Усовершенствована модель современного медиапространства.

Ключевые слова: диалог, общение, коммуникация, медиапространство, информационные войны, информационные резервации, информационная политика.

Надійшла до редколегії 25.06.2016 р

